

**Fikry El Azzouzi, Thomas Gunzig,
Nathalie Skowronek, Christophe Vekeman &
Isabelle Wéry**

Passa Porta vroeg vijf Belgische schrijvers met een nieuwe tekst te reageren op Dimitri Verhulsts oproep om 'de aanslagen van gewel te beantwoorden met aanslagen van schoonheid, aanslagen van literatuur.' De schrijvers lazen hun tekst voor in de Beursschouwburg op 25 maart 2017. De Franse teksten werden in het Nederlands vertaald door Katelijne De Vuyst en Katrien Vandenberghe.

Geen excuses

Ik wil eerst mijn excuses aanbieden aan mijn vriend Chaib die ik de hele avond en een halve nacht op sleeptouw nam om door de straten van Molenbeek, Schaarbeek en de rest van Brussel te dolen. Sorry dat ik je gegijzeld hield. Sorry dat door mij je vrouw doodsangsten uitsloeg.

Tijdens het journaal vertelde de nieuwslezeres dat we binnen moesten blijven en zo min mogelijk verplaatsingen moesten doen. Wat bij mij averechts werkte. Ik belde naar de krant, vroeg of ik iets mocht schrijven en even later reden we samen naar de hoofdstad.

De sfeer in Brussel was voor ons bevreemdend, surreëel, alsof het verdriet in Brussel nog moest losbarsten. De aanslagen in Zaventem en Maalbeek hadden net plaatsgevonden en diezelfde avond waren wij als ramptoeristen rondjes aan het rijden omdat ik per se over Brussel wilde schrijven. Misschien wilde wij ons niet laten intimideren, daarmee aantonen dat de stad van ons is en dat wij die niet wilden laten kapen.

Ik wilde graag Brusselse jongeren aan het woord hebben, maar bij het eerste gesprek liep het al fout. Een jongen met een zwarte parka, witte sneakers en een kamerbrede glimlach vertelt: ‘Jaja, jullie zijn ook van Marokkaanse origine. Leuk voor jullie.’

‘Wij staan aan jullie kant, wij zijn geen verraders,’ antwoordde Chaib die meteen ook zei dat hij geen journalist was.

De jongen wees zijn vinger naar mij en zei: ‘Vertel mij eens, meneer de journalist, waarom worden wij altijd in een negatief daglicht gesteld? Waarom zijn ze zo geobsedeerd door ons? Waarom persifleren ze ons altijd als luidruchtige debielen?’

‘Ja, meneer de journalist, leg het nu maar uit,’ lachte Chaib.

‘Sta jij nu aan zijn kant?’ vroeg ik.

‘Ik sta aan de kant van de jongeren. Zij kunnen nooit reageren, zij moeten altijd ondergaan.’

Ik had even geen repliek. Daarna dacht ik bij mezelf: Waarom moet ik nu journalisten gaan verdedigen? Ik ben niet eens een echte journalist, ik ben een schrijver.

‘Jullie hebben gelijk, journalisten zeggen soms maar wat,’ antwoordde ik.

‘Waarom doen ze dat eigenlijk? Waarom denken ze dat wij wisten waar Salah Abdeslam zich verstopte? Met wij bedoel ik de moslims. Hij zat trouwens al die tijd in Vorst, zodra hij een voet in Molenbeek zette, werd hij opgepakt. De hond, schrijf dat zeker op, zeg dat ik en heel Molenbeek hem een schurftige hond vinden. Ik wil nog zeggen dat mijn hart naar alle slachtoffers van de verschrikkelijke aanslagen gaat. Ik wil ook zeggen dat iedereen welkom is in Molenbeek, iedereen is welkom in Brussel. Er is geen betere plaats om te vertoeven. Molenbeek for life. Salaam aleikum.’

‘Aleikum salaam,’ antwoordde ik.

Chaib gaf hem op alle punten gelijk, maar hij vond wel dat hij honden beledigde. Hij had hem beter vergeleken met een rat of een kakkerlak. Honden zijn veel te schattig.

Chaib stelde voor om iets te gaan eten wat ik een uitstekend plan vond. 's Avonds komen jongeren vooral samen in snackbars. Ik stelde voor om naar drie verschillende snackbars te gaan. Dat zou mij wel inspiratie geven. De eerste snackbar was vrij rustig. Doods eigenlijk. Een lege snackbar boezemt weinig vertrouwen, maar toch bestelden we een pakje friet met samoerisaisaus en dronken we allebei een Sprite. Het pakje was vrij snel op en we verlieten snel de zaak.

De tweede snackbar was interessanter. Ik at daar een mitraillette met kip en andalousesaus. Chaib een kipcorn, hij is op dieet. Vijf jongeren van Maghrebijnse origine waren aan het discussiëren over de aanslagen. Eigenlijk waren het er drie. De vierde hield zich afzijdig door apathisch en met een glazen blik voor zich uit te staren. De vijfde was druk aan het swipen op zijn smartphone.

Eerst ging het erover dat terroristen geen moslims waren. Moslims doen het goede, zij helpen de mens en plegen geen laffe zelfmoordaanslagen. Zelfmoord is trouwens haram. Dan ging het weer de andere richting uit. De terroristen geloven wel in God, de profeet en de vijf zuilen. Ze kwamen uiteindelijk tot de consensus dat het slechte moslims waren die zo hard mogelijk gestraft moeten worden.

‘Ze moesten dit filmen. Zo’n debat zie je nooit in Terzake of in De zevende dag. Daar staan oude, witte mannen te discussiëren over radicale jongeren en nu hoor je een discussie door de jongeren zelf,’ zei Chaib die nog een mexicano bestelde.

Een lange, zwarte jongeman met dreadlocks wandelde de snackbar in en zei verschrikt: ‘Kunnen jullie echt geen beter moment zoeken om de aanslagen te beramen.’

‘Niet grappig. Laat de lijken eerst koud worden voor je ermee lacht,’ antwoordt de jongeman met een blauw trainingspak en achterovergekamde haren met te veel gel erin.

‘Ach, zolang mijn eten maar niet koud wordt,’ reageert de jongen met de dreadlocks, die een mitraillette bestelt.

‘Die dreadlock is wel grappig,’ fluistert Chaib die in de kaart keek.

Het gesprek mondt uit in complotten en samenzweringstheorieën. De CIA en de Mossad zitten er misschien achter om moslims in een verkeerd daglicht te stellen. De vrijmetselaars zijn eigenlijk verdoken kruisvaarders die op lange termijn een oorlog plannen.

Ze komen tot de consensus dat de wereld veel geheimen heeft en dat we eigenlijk niet veel weten. Het is beter om weinig te weten, anders word je stapelgek.

Uit het niets reageert een jongen met zwarte pet en leren jas furieus:

‘Ik heb nog nooit van mijn leven geklikt en ik zal dat waarschijnlijk nooit doen. Maar die jongens zal ik met plezier verklikken. Ik ga samen met mijn vader, mijn moeder, mijn broers en zussen elk jaar naar Marokko via Zaventem. Stel je voor dat mijn moeder daar in stukken ligt door zo’n bom? Er waren moeders en kinderen in Zaventem, wat hebben die IS aangedaan? En die metro? De passagiers gingen gewoon werken.’

‘Die gast heeft groot gelijk. Wie weet hoeveel kinderen hun moeder hebben verloren,’ zegt Chaib, die daarna een kipsaté besteld.

De jongen met de zwarte pet kijkt ons aan en zegt: ‘Sorry voor het lawaai, ik was even het noorden kwijt.’

‘Geen probleem,’ antwoord ik.

‘Broer, wij begrijpen je. Wij voelen je pijn. Wij voelen je woede,’ zegt Chaib, die een paar keer ostentatief op zijn borst klopt.

‘Vroeger waren het criminelen, drugsdealers, moordenaars. Ze krijgen berouw en door zichzelf op te blazen denken ze dat ze een eersteklasticketje naar de hemel verdienen. Het zal eersteklas hel worden,’ zegt de jongen met te veel gel in zijn haar.

‘Dat is gesproken,’ roept Chaib, die hard op tafel klopt.

‘Eerlijk, ik snap ze niet. Ik snap ze helemaal niet. Waarom doen ze dit?’ vraagt de jongen met de glazige blik. Hij ziet eruit of hij op elk moment in tranen kan uitbarsten. Er heerst nu een stilte.

De jongen met de dreadlocks kijkt naar zijn smartphone en roept: ‘Heeft iemand van jullie Rachid gezien. Ze denken dat hij ook in de metro zat?’

‘Dat meen je niet,’ roept de jongen met te veel gel.

‘Ja, zijn telefoon staat niet aan. Bij Rachid is zoiets onmogelijk,’ antwoordt de dreadlock.

Chaib stelt voor om samen naar Maalbeek te gaan. Hij wil daarmee respect tonen aan de slachtoffers.

Dreadlock die zich voorstelt als Pepsy en de jongen met te veel gel die Anwar heet willen meerijden.

In de auto eet Pepsy zijn mitraillette voor de helft op, daarna opent hij het raampje en gooit hij die weg.

‘Ik voel me echt niet goed. Rachid was een goeie gast,’ zegt Pepsy.

‘Waarom spreek je in de verleden tijd,’ roept Anwar.

‘Sorry, van al die aanslagen heb ik stress gekregen,’ antwoordt Pepsy die een joint begint te rollen.

‘We zijn met Rachid opgegroeid. Een paar dagen geleden wandelde ik met hem nog in de Nieuwstraat,’ zegt Anwar.

In Maalbeek wanen we ons in oorlogsgebied. Straten zijn afgesloten, ordediensten houden toezicht. Pepsy geeft zijn joint door aan mij. Na enkele halen geef ik hem aan Chaib. Anwar weigert. Met de joint in de hand knikt Pepsy naar een politieagent. Hij knikt vriendelijk terug. Hij reikt hem de joint aan. De agent schudt het hoofd en weigert vriendelijk.

‘Ik voel me niet goed,’ zegt Chaib, die plots moet overgeven.

Twee agenten vragen of alles goed gaat. Ik steek mijn duim in de lucht. Chaib vraagt of we naar huis gaan. Ik knik, we nemen afscheid van Pepsy en Anwar die nog even willen blijven en rijden naar huis.

Natalie Skowronek

De blik trotseren

vertaald uit het Frans door Katelijne De Vuyst

Het begint met een vodcast op YouTube. Een Amerikaanse regisseur – wie ook weer? zijn naam ontglipt me – legt uit dat hij in zijn films geen echte oorlogstaferelen meer kan laten zien. Wat hij zegt komt hierop neer: ‘Als ik de oorlog zou laten zien zoals hij werkelijk is, het geweld waaraan de lichamen blootstaan, het opspattende bloed, de afgerukte ledematen, dan zou geen mens nog naar mijn film komen kijken: de beelden zouden niet om aan te zien zijn, er zou niemand in de zaal zitten.’ De zin had indruk gemaakt. Hij is ergens in een hoekje van mijn geheugen blijven hangen. Ik denk er nog dikwijls aan terug, en nog vaker op dagen van twijfel, waarop ik me afvraag wat het nut is van al die artistieke pogingen om de wereld te beschrijven alsof, om het met Dostojevski te zeggen, *de schoonheid haar zou kunnen redden*.

Zo gaat het ook op vrijdag 13 november 2015. Ik ben in een klooster, bij valavond, een plek waar de tijd stil is blijven staan, maar toch nooit veraf is. Ik ben er te gast om over een van mijn boeken te praten, meer bepaald mijn biografie van Karen Blixen die, in *Een lied van Afrika*, haar leven heruitvindt en de werkelijkheid aanpast aan het idee dat ze ervan wil bewaren. Ik zeg hoezeer het schrijven een toevluchtsoord is. Een manier om je leven te leven, zonder het helemaal te beleven. Of om er bepaalde episodes uit los te wurmen zodat die in onze ogen zachter of meer aanvaardbaar worden. Literatuur als middel om rust en verzoening te brengen? Op de terugweg kan de radio ternauwernood op adem komen. Parijs. Schoten en menselijke bommen. Het is geen fictie.

Op maandag en dinsdag 21 en 22 maart 2016 draag ik alweer mijn schrijverspetje. Op uitnodiging van Passa Porta probeer ik, samen met een aantal collega-schrijvers, de steeds terugkerende vraag over de noodzakelijkheid van de literatuur te beantwoorden. Wat zegt ze over de wereld? Welke rol speelt ze? Mag ze hopen enig geluk in de schaal te leggen? Welke schaal? Die van Goed en Kwaad? Van het Schone en het Lelijke? Zodra de aanslagen op de luchthaven van Zaventem en in het station Maalbeek bekend worden gemaakt, onderbreken we ons gesprek. We hernemen het. ‘Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid’, zegt Prediker. Wat vermag de literatuur als de dood werkelijk toeslaat? Waar moet ze kruipen met haar lang en breed

afgewogen woorden die het ware leven in vraag willen stellen, of zelfs vervangen? Haast heerst een gevoel dat het om misleiding gaat, een gevoel ook dat we boffen: niemand uit onze omgeving is in de mazen van het net blijven zitten. Onze beschouwingen lijken op veren in de wind. Zo licht in vergelijking met lood. Ik moet opeens denken aan het raadseltje dat kinderen stevast leuk vinden. ‘Wat weegt zwaarder? Een kilogram veren of een kilogram lood?’ Hoog, hoe hoog is de berg veren niet die je je voorstelt naast het klompje lood? Niet opgeven. Geduldig blijven stapelen.

‘De dood is een meester uit Duitsland,’ schrijft Paul Celan, en lange tijd voelde ik me door die bewuste dood overrompeld. Ze stond in mijn DNA gegrift, verbond me met mijn familieleden die in de kampen gestorven waren. Ze was de maatstaf waarmee ik de wereld mat. In een tafereel van *Kaputt*, de autobiografische roman van Curzio Malaparte (alweer een, zo zie je maar, wat is het nut van de literatuur als ze niet tegen de werkelijkheid aanleunt?), zitten een aantal ss-officieren samen in een sauna in Finland. Ze zijn naakt, ze zweten, hun buiken zakken uit, de huidplooiën worden zichtbaar, hun vel is roze ‘als het vlees van schaaldieren’: het uniform dat over de goede vorm van het geheel moet waken, is er niet meer. Malaparte kan zijn ogen niet geloven: die lichamen, die ss-lichamen boezemen geen angst meer in. Nu ze losstaan van hun hoofden vergeet je dat zij het zijn die doodmaken, ze zijn alleen lelijk en sterfelijk.

We weten – en ik beperk me tot datgene wat nog vers in het geheugen ligt – hoe gruwelijk de verwoestende tafereelen van 22 maart waren. Het adjectief ‘gruwelijk’ klinkt hol, maar de literatuur, de film, de kunstenaars zullen het woord later, weldra – zoals ook de Amerikaanse literatuur zich 11 september heeft toegeëigend – zijn volle gewicht geven. Misschien zal ik deel van hen uitmaken? Ik zal vertellen hoe ik die 22ste maart had overwogen de metro te nemen. Ik zal mijn traject vergelijken met dat van een man die ik drie dagen later tegenkwam en die me, nog altijd overstuurd, zei dat zijn collega’s en hijzelf elke ochtend lijn 1 namen. Die dag was een van hen op reis, een ander was vroeger vertrokken, een derde later. Ik zal van dat gelukkige toeval uitgaan om de vinger te leggen op de bron van de vuurhaard, op zoek te gaan naar de juiste afstand, noch te ver noch te dichtbij. Ik zal proberen de gebeurtenissen in woorden te vatten, anders gezegd, verbanden te weven tussen de literatuur en de

wereld. Hoe ver kan ik daarin gaan? Wat is onze tolerantiedrempel ten opzichte van het kwaad en de gruwel?

De boeken van Curzio Malaparte herinneren ons eraan dat de wereld schreeuwt. Om haar niet te horen hebben we een kamer nodig met overdreven gecapitonneerde muren. Lelijk is de dood, lelijk zijn de beulen. Hun kostuum wordt aangepast aan hun ideologie, maar dat is slechts verpakking. Het geweld is er, an sich. De gewapende armen en vaandel dragers ervan worden gevormd door individuen. Afhankelijk van de plaats en het moment zoeken ze een geschikte plunje uit die hun de illusie geeft uniek en sterk te zijn – een uniform in plaats van hun eigen huid –, en zo gekleed sluiten ze zich aan bij hun onguere meute. Eindelijk bestaan ze, heeft hun wreedheid een doelwit gevonden. We zouden willen dat hun huid slap is, dat onder het hatelijke masker van wie zich als jihadist heeft vermomd een deerniswekkend lichaam schuilgaat. Alsof je een bom zou ontmijnen. Maar eigenhandig laten ze hun bommen ontploffen, en we weten niet hoe we hun blik moeten trotseren.

Malaparte heeft Napels gekozen als adoptiestad, Roberto Saviano, auteur van *Gomorra*, is er geboren. Allebei kennen ze het kwaad van nabij en weten ze waarover ze praten. De eerste omdat hij onder Mussolini oorlogscorrespondent is geweest en ons dwingt door de ogen van de beul te kijken, de laatste omdat hij in het camorragebied van de Napolitaanse maffia is geboren en daar kennis heeft gemaakt met ‘een waarheid die zwaar op de lever blijft liggen.’ Beide schrijvers stikken van verdriet en woede. En door dat verdriet en die woede worden ze gedwongen verslag uit te brengen en de dingen letterlijk te onthullen, *zichtbaar te maken*.

Bij Roberto Saviano las ik het verhaal van een vijfendertigjarige schooljuf die getuige is van een maffiamoord en weigert zich op de grond te laten vallen zoals haar vriendinnen, die niet zozeer proberen zich tegen de kogels te beschermen, maar wel de moordenaar willen beduiden dat ze hem niet kunnen identificeren. De schooljuf echter kijkt de man recht in de ogen, memoriseert zijn gelaatstrekken en, als de tijd rijp is, treedt ze naar voren om te getuigen. Het is een mooi, bescheiden, moedig gebaar. Het laat haar in volslagen eenzaamheid achter. Men neemt het haar kwalijk. Niet omdat ze een moordenaar verradt, maar, en ik citeer Saviano, ‘omdat ze de mogelijkheid om te praten beschouwt als een natuurlijke, instinctieve en levensbelangrijke daad.’ Je hebt blikken die ons het kwaad laten zien door de ogen

van het kwaad, je hebt andere blikken die gerechtigheid willen en ons redden. Elke keer opnieuw onderwerpen ze ons aan een gewetensonderzoek. Kunnen we, willen we die blikken trotseren? Op welk moment wenden we onze ogen af? Op welk moment voelen we ons veiliger in de leugen dan in de waarheid?

Isabelle Wéry

Ik, de urne en de safari

Vertaald uit het Frans door Katrien Vandenberghe

Negen maand is het nu al geleden dat mijn Gerard tijdens de aanslag van 22 maart op de luchthaven van Zaventem overleed.

Ik kreeg mijn man terug in onderdelen, zoals die afschuwelijke Ikeameubels, het eindigde allemaal met een crematie in het funerarium van Ukkel en ik mocht Gerard in de vorm van as mee naar huis nemen in een grauwe urne die wel iets weg had van een Fantafles en die ik op mijn nachtkastje heb gezet.

Met een Fantafles leven is niet altijd prettig. Ik begon de hele wereld, de hele mensheid te haten, blanken, migrantenjongens, spleetogen, Eskimo's, bomen, kleuren, sterren, oceanen, chocola, mijn dode Moeder, mijn dode Vader, en vooral, vooral die rottige zeemeeuw die me onlangs had ontrukkt aan het enige wezen dat me nog een klein beetje met het leven verbond, Michelangelo, Michelangelo, mijn lieve troetelhondje, dat door die rottige meeuw op de rustige dijk van Knokke was gekidnapt, Michelangelo, die zorgeloos rondhuppelde en waarop die meeuw neerdook om hem mee de hoogte in te nemen... Ik zag Michelangelo's mooie zuurstokroze strikje kleiner worden in de lucht, richting zee, de asgrijze zee, en toen werd alles door de nevel opgeslokt... Ik hield alleen nog een lege lijn in mijn handen, zonder hond. Heel raar, een lege lijn zonder hond.

Maar vandaag kreeg ik telefoon, een telefoontje waar ik versteld van sta:

‘Beste mevrouw Vermeulen, u spreekt met Swiss Air... Blablabla, het spijt ons echt van blablabla... maar aangezien uw man een aanzienlijk aantal vlieg mijlen bij elkaar had gespaard, zou het Swiss Air bijzonder verheugen om u aan boord van een van onze langeafstandsvluchten te mogen verwelkomen, naar Azië bijvoorbeeld, of Oceanië, of Amerika, of Afrika...’

Afrika? Afrika! Hij had het woord nog maar nauwelijks uitgesproken of ik voelde een heftig, dreunend tamtam, een heftig boemboem... diep in mijn binnenste?!... Nee maar... Gerard en ik hadden altijd van een echte safari in Afrika gedroomd, dat klopt. We hadden het ons stellig voorgenomen... Dus zei ik tegen die kerel 'Safari. Zuid-Afrika'. Het was voor mekaar.

Ik had nog drie weken om mijn koffers te pakken. En mijn besluit stond vast: Gerard zou meegaan. Het wordt ik, de urne en de safari.

Ik weet niet door welk wonder Gerard ongemerkt door de diverse controles kwam, onder in mijn Longchamp-rugzak in zijn Fantafles-camouflage. Om kort te gaan, ruim vijftien uur later arriveren we gezond en wel in een eenzame *lodge* ergens in het midden van de Zuid-Afrikaanse savanne. We worden door personeel ondergebracht in een schitterende suite op palen. Het terras is enorm en ziet uit op de rivier. We horen het water kabbelen. Ik zie dat andere reizigers in de suite naast ons zijn ondergebracht. Het gaat om een dikke meneer, vijftiger, en drie knappe jongedames op hoge hakken. Als ik gemeen was zou ik zeggen drie Balkanhoertjes of zo... Ze hebben trouwens een raar accent. Maar goed, niet kwaadspreken.

Daarna komt onze eerste safari-uitstap. We zijn door het dolle heen. Gerard zit klemvast in mijn rugzak, tussen mijn muggenmelk en mijn North Face-hoed. O nee, de Balkanhoertjes en hun vetzak zijn ook van de partij! Och, ik pak de beste plaats, hier, boven in de jeep, na even een kennismaking met onze rangers, Peter en Max. En de tocht begint (de drie dellen hebben hun hoge hakken nog aan!). Fabelachtig... Alles is er gewoon, aan het eind van de weg, langs het water, op de open plekken, onder de struiken, dwars over de paden...: olifanten, giraffen, koedoes, impala's, wrattenzwijnen, springbokken... regelrecht weggelopen uit een pop-upboekje uit mijn kindertijd. Het is overweldigend mooi... De natuur is fantastisch, denk ik bij mezelf, hoe hebben we al die tijd kunnen leven zonder dit te hebben gezien? Plotseling meldt onze Peter dat het menens wordt, dat er een groepje is gespot, een leeuw en vier leeuwinnen die een prooi hebben buitgemaakt. We rijden hun kant op. Mijn hart bonkt... De jeep is volledig open! Ik bedoel, niet eens een dak om ons te beschermen, niets! We krijgen een platte dode boomstronk in het oog, er zitten zeven gieren op. Het lijkt wel een prent uit een Lucky Luke-album! Het krenge kan niet veraf zijn... De adrenaline stijgt... Onze jeep baant zich een weg door het struikgewas... We komen op

een kleine open plek waar vijf sublieme katachtigen liggen te rusten, in de roes van vers vlees, loom op hun zij... De jeep rijdt verder en ik huiver... We komen gevaarlijk dichtbij... Wat als deze dieren ons ineens in de nek sprongen? Ha, de Balkansnollen zouden wat minder lachen, met hun hakken in de savanne. Maar Peter stelt ons gerust... Als we geen bruuske bewegingen maken, letten de dieren niet op ons... Temeer daar ze de aanblik van jeeps en mensen wel gewend zijn. Maar opeens richt een van de leeuwinnen zich op. Ze komt achteloos op ons af... Wat is dat toch indrukwekkend! Gerard en ik verstijven... Kom, kom, even de kiezen op elkaar! We hebben zo naar deze safari verlangd, schatje! De hele groep katachtigen loopt nu naast ons... Ik hou mijn adem in... Als ik levend uit deze jeep kom, drink ik vanavond een stevige gin-tonic! Daarna begint een van de leeuwinnen de leider-leeuw op te hitsen. Peter legt ons uit dat vrouwtjes die jongen dragen van een andere leeuw dan hun leider, toch met die leider-leeuw proberen te paren, zodat die denkt dat het zijn jongen zijn en ze niet verstoort... Wat schrander, die vrouwtjes, denk ik bij mezelf. En het tafereel lijkt ook de dikzak uit de Balkan op te geilen, want ik zie hem tegen de brunette aan schurken, piepend als een vet zwijn... De katachtigen van hun kant brullen... En dat is ijzingwekkend, een grote, grote, grote katachtige vlak bij je horen brullen. Dan voel je de onvoorstelbare dierlijke kracht. Dat paart. Dat brult. Dat laat zich gaan. Dat wentelt zich... Ik voel me echt niet op mijn gemak... Dikke zweetdruppels parelen op mijn slapen. Maar eindelijk rijden we weg en begint de avond te vallen...

Onze jeep stopt in een hoger gelegen vlakte verderop. In een handomdraai toveren onze rangers de motorkap van de landrover om tot een borrelbar... Wat? Gaan we echt gin-tonic drinken in het midden van de savanne??? Gerard lijkt opgetogen. Dit is volkomen surrealistisch... Mijn platvloerse jeepgenoten knopen in gebrekkig Engels een gesprek aan... De hand van de dikkerd lijkt niet weg te slaan uit een van de meiden haar slipje. Bah, kan me uiteindelijk geen barst schelen. In dit frontale treffen met de natuur smelt ik, met dank aan de gin-tonic, ik smelt als een suikertje in een kop Engelse thee... Voor het eerst sinds Gerards dood zit ik me niet meer op te vreten van woede en haat... Ik ben weer dat kleine mensje dat overdonderd wordt door de schoonheid van het bestaan. En stilletjes huil ik... Dat valt vast niet te hard op in de schemering. Plotseling een afschuwelijk beeld. Als bij toverslag staan daar drie kolossen van olifanten. Echt kanjers. Ik sta aan de grond genageld. De olifanten

nemen ons op... De tijd staat stil. De savanne houdt haar avondlijk geritsel in... Een zucht wind. En de olifanten lopen door...

Er volgden fabelachtige dagen.

We zagen de savanne, bij dageraad en 's nachts.

De hyena die haar jongen te eten gaf.

Leeuwen die in het stof kropen voor een olifant.

Horden impala's.

We zagen en roken de geur van krengen, krachtig en gespierd, adellijk vlees.

De hyena waarde rond.

We zagen prachtige wilde honden.

We roken de geuren van anijs.

Zagen de zon in de dode bomen vallen.

Zagen natuurschoonheid in talloze varianten, de Melkweg, doorzeefd met sterren.

Onze nachten waren bijzonder onrustig. De aanwezigheid van al die dieren, de onderdompeling in een ongerepte natuur, zoals in de prille dagen van het mensdom, de stille aanwezigheid van mythische slangen als de black mamba, brrrr, het giftigste reptiel van Afrika, dat met zijn beet wel tienduizenden mensen zou kunnen doden, brrrr, dat alles wekt vleselijke begeerte, lichamelijke kriebels in ons op... Gerard is zo te horen onrustig in zijn fles. En ook het groepje uit de Balkan lijkt naar hartenlust bezig. Ik hoor hen in de weer op het terras. (Hé, houden ze hun hakken aan, vraag ik me af?)

En het belangrijkste gebeurde op de laatste dag van onze safari. Gerard en ik waren door onze Afrikaanse ervaring helemaal veranderd, we hadden ons nog nooit zo nabij gevoeld. We gingen aan boord van de jeep voor ons laatste uitstapje in de bush zoals dat hier heet. En ik voelde dat Gerard bedroefd was, bedroefd om dit aards paradijs te moeten verlaten. Dus gaf ik hem het beste plekje op de bank, aan de buitenkant, waar je het beste uitzicht hebt. Onze rangers melden dat er bij de rivier luipaarden zijn gespot. De luipaard is Gerards lievelingsdier: nachtelijk, mooi, sterk, steels, solitair, en dan zijn sluwheid, zijn hebbelijkheid om prooien de bomen in te slepen om ze buiten het bereik van andere roofdieren te houden. We komen bij de katachtigen. Ze worden door het hoge gras gecamoufleerd. Een moeder met haar jong. Het is heel

mooi en heel teder. En ik voel dat Gerard ontroerd is, vreselijk ontroerd... Onze ranger probeert onze jeep dichterbij te rijden. Maar de plek helt steil af. We merken wel dat het een ingewikkeld manoeuvre is. De jeep daalt af, steeds dieper, steeds dichterbij de luipaarden... En ik voel dat Gerard alsmaar onrustiger wordt. En ik weet niet wat er is gebeurd maar ineens knalde de jeep tegen een rots aan en iedereen werd naar voren geslingerd. En toen zag ik Gerard, mijn Gerard, de rugzak uit vliegen en de lucht in gaan... Ik zag hem hoog door de lucht gaan, een wat vreemde vogel, en een beetje verderop bij de luipaarden neerkomen, die brulden, van verbazing, de Fantafles vloog bij het landen aan stukken en goudgeel stof, mijn Gerard, goudgeel stof kleurde de hele savanne, overdekte de luipaarden, de aarde, het water van de rivier, het hoge gras, de rotsen, de lucht, mijn ogen...

Niemand snapte iets van wat er net was gebeurd.

Ik wel.

Nu kon ik naar Brussel terug.

De magie had gewerkt.

Vrij geruststellend nieuws van op de Weidse Vlakte Van De Grenzeloze Eenzaamheid

Op een zeer, zeer vroege zomeravond in het jaar tweeduizend-ergens-in-de-twintig kwam, meterslange rookpluimen uit zijn meer dan zeven uitlaatpijpen spuwend, een lange, zwarte, matte, brede wagen die op hoge wielen reed de weg naar de Vallei Van De Gewisse Liefde af gebulderd, en aan het stuur ervan zat ik met mijn mond vol koude, gouden tanden als een woeste gek te kauwen op het uiteinde van een onaangestoken klapsigaar. Te moede was het mij geweldig, en ik voelde mij meer bepaald vervuld van hoop na al die jaren van vertwijfeling, ellende, tristesse en misère, mentale malaise, *low down feelings*, geestesziekte en angst, mijn God, o God, die angsten altijd, altijd weer die angsten en angst! Ik wist dat ik een groot risico nam door te hopen: was het niet de hoop die sterkere mannen dan ik op de vloer en zelfs lager, dus in de grond, had gekregen? Toch was zij er, de hoop. Ik had geen andere keus dan te hopen, aldus ervoer ik dat, en toen ik even later in de zanderige hoofdstraat der Vallei Van De Gewisse Liefde was beland en mijn merkloze wagen rustig deinend op zijn wielen langzaam uitbolde tot hij ten slotte aan de kant tot stilstand kwam en het gebulder van de motor plaatsmaakte voor het welhaast mateloos hoge volume waarop ik 'Take A Chance On Me' van Abba door de boxen liet dreunen, mocht ik tot mijn vreugde vaststellen dat mijn hoop volkomen terecht was geweest, want daar, kijk, daar kwamen zij al tevoorschijn, daar verschenen zij, de schaars geklede schoonheden die de Vallei in kwestie volgens bepaalde door mij geraadpleegde en vervolgens lukraak maar klaarblijkelijk terecht als betrouwbaar bestempelde bronnen bevolkten. Daar kwamen ze mij en mijn met allerhande topzware parfums rijkelijk overgoten wagen alreeds tegemoet gedanst door het geruisloos opstuivende stof, de blikken zonder te verpinken strak en sensueel op mij gericht, ze leken in trance, ze zagen er goed uit, de meisjes en vrouwen, er was in geen velden of wegen een andere man te bekennen. Ik koos degene met de gespierdste dijen en dierlijkste billen, al wist ik dat ik zodoende een risico nam, want vrouwen met gespierde dijen en dierlijke billen zijn doorgaans niet heel trouw van aard, maar

ik koos haar niettemin, ik was in een bewust en zelfs principieel onvoorzichtige stemming, en we reden samen de Vallei Van De Gewisse Liefde uit, ditmaal heuvelopwaarts en in een tevreden stilte, te gelukkig voor muziek. Maar de stilte was van korte duur, hoor, want die nacht brulden wij zo luid dat de sterren uit de hemel vielen en wij, nadat we dan eindelijk toch nog zenuwloos en schier ten dode toe verzadigd in een diepe slaap verdwaald waren geraakt, des anderendaags allebei gedroomd bleken te hebben, wij beiden, over dolzinnige leeuwen en tijgers...

Cristalien, zoals zij heette, Cristalien en ik waren gelukkig, wat natuurlijk een enorm risico inhield, omdat geluk uitermate vergankelijk is en zeker het veelbesproken liefdesgeluk maar al te vaak durft af te nemen naarmate de tijd verstrijkt, waarna het geluk niet zelden zelfs vervelt tot wederzijdse ergernis en erger, maar ik gevoelde mij onverschrokken genoeg om Cristalien te beminnen en al gauw ook haar ten huwelijk te vragen, waarna wij trouwden en nog steeds gelukkig waren, en ik kauwde op mijn klapsigaar en ik hield van haar die mij trouw was en ook altijd, beloofde ze mij, trouw zou blijven, gespierde dijen en dierlijke billen of niet. We vestigden ons in het Dal Van Het Welzijn, waar ik aan de kost kwam als de pijlsnel stotterende directeur van een zeer mysterieus eenmanscircus, terwijl mijn mooie Cristalien de gehele dag lang in een rafelige jurk die ik voor haar gekocht had van een handelaar in peperdure spullen door derden opgeloste kruiswoordraadsels zat te lezen met een smalende trek om haar mond die mij van louter lijfdrift zonder meer soms mijn gezond verstand alsmede het bewustzijn deed verliezen, zodat ik niet langer in staat was mezelf te zijn en ik haar wildvreemd kende. Vreemde tijden, mooie tijden, wat was het leven, toen in het jaar tweeduizend-ergens-in-de-twintig, een prima plek om te zijn!

En toen, na jaren, gebeurde er niets, behalve dat ik kalmpjes plannen was begonnen te maken om het Dal Van Het Welzijn te verlaten en het meer specifiek te verruilen voor de Berg Van Het Absolute Toppunt, waar ik de heerlijkste verhalen over gehoord en soms ook zelf verzonnen en verteld had, en in het kader van deze eventuele verhuizing had ik op zeker ogenblik met Cristalien een goed gesprek over de toekomst en toen zei ze plotseling, terwijl ze zacht en dromerig met een twee- of drietal luie vingertjes haar eigen bovenarm streelde, dat ze het allemaal soms bijna niet geloven kon. Ik lachte en ik vroeg wat ze bedoelde, en ik lachte en ik was op stel en sprong op mijn hoede en op mijn qui-vive. Het kwam erop neer, zei ze, dat ze zich soms afvroeg of het allemaal niet te mooi om waar te zijn was. Was dit allemaal echt?

Bestond zij wel? Bestond ik wel? Was het Dal Van Het Welzijn, of de Vallei Van De Gewisse Liefde, waar zij vroeger scheen te hebben gewoond zonder zich van deze periode ook maar één dag te herinneren, een echt bestaande plek?

Ik vroeg haar of ze wel besepte hoe groot de risico's waren die ze nam door zulke vragen te stellen.

Wat was de waarheid, riep ik uit. Wat andere mensen ervan maakten of wat ze zélf besliste dat de waarheid was? Beter het laatste toch? Wat konden andere mensen ons immers verdommen?

Maar ze hield vol. Leefden wij niet in een luchtspiegeling? Leefde zij niet in een fantasiewereld, zoals ook mijn eigen geluk slechts bestaan kon bij de gratie van de krachten van mijn verbeelding? Ze was bang van wel, zei ze.

'Bang!' riep ik uit. 'Bang! Spreek mij niet, liefste, van bang zijn! Ik zal je vertellen over de werkelijkheid. Dertig jaren lang leefde ik in een wereld die zich elke dag opnieuw verschool achter het masker van de waarheid, ook wel genoemd 'de realiteit', en elke dag opnieuw was ik bang dat ik liever zou sterven dan verder te leven. Iederéén was trouwens bang, iedereen die ik kende en iedereen die ik niet kende, zwakzinnigen buiten beschouwing gelaten. Mensen namen al een risico, toch zeker naar het einde toe, geloof me, vóór alles ineenstortte, door naar een theatervoorstelling te gaan, maar de alomtegenwoordige dreiging van terreur was nog klein bier in vergelijking met de terneerdrukkendheid die uitging van zo goed als elk detail waaruit de resterende samenleving nog bestond, een samenleving waarin de mensen met het minste talent op de meeste handen werden gedragen, waarin de natuur zo'n sterke en collectieve weerzin wekte dat men er zelfs toe overging om te proberen de geslachten af te schaffen, waarin corruptie werd vergoelijkt en elke vorm van traditie en fatsoen bewust en op de grootste schaal in diskrediet werd gebracht! En wat kreeg je in ruil, wat kreeg je voor deze samenleving, deze wereld, die waarheid in ruil? Het recht op een kleine geldelijke vergoeding wanneer je de fiets nam om naar je werk te gaan! Spreek mij niet van bang zijn, liefste, spreek mij niet van een luchtspiegeling, ach, o, zwijg mij van de werkelijkheid...'

En om haar af te leiden van haar absurde verlangen naar wat zij vanzelfsprekend nooit ofte nimmer zou hebben gemist mocht zij ermee bekend zijn geweest, mocht zij er ooit voordien mee in contact gekomen zijn, mocht zij hebben geweten hoe hij eruitzag, de vermaledijde wereld die bestaat uit plaatsen als Beveren, Henegouwen en Kreta, niet uit oorden zoals de Vallei Van De Gewisse Liefde, het Dal Van Het Welzijn

en de Berg Van Het Absolute Toppunt, trachtte ik haar aan het lachen te brengen door eindelijk, na al die jaren van volmaakt geluk en roerloze vrede, die dekselse klapsigaar die daar nog steeds tussen mijn koude, gouden tanden prijkte aan te steken. En ofschoon het effect daarvan waarlijk heel prettig was, en geestig om te horen en te zien, want het betrof hier niet zomaar een ordinaire klap maar veeleer een door een veelkoppig fluitorkest van hoog allooi geproduceerd lijkend geluid, en de rook die tot ontwik'ling kwam was bovendien van een rooskleurig karakter – ofschoon dit alles het geval was dus, gij mensen, bracht het niet de geringste zoden aan de dijk, net zomin als mijn in de loop van de daaropvolgende uren, dagen en maanden in de gruwelijkste geuren en kleuren opgediste, haarscherpe herinneringen, redevoeeringen, requisitoirs en hellepreken zoden aan de dijk vermochten te brengen. Ze ging, Cristalien, ze vertrok, gelokt door datgene wat ik met zeven uitlaatpijpen onder mijn achterbumper ontvlucht was, ze ging, nieuwsgierig, benieuwd, en ze nam haar gespierde dijen mee, mitsgaders haar dierlijke billen, en liet mij achter op de Weidse Vlakte Van De Grenzeloze Eenzaamheid.

Ik heb niets meer te verliezen nu: zonder haar zal het mij altijd, voor eeuwig, aan alles ontbreken.

Elk gevaar, kortom, is geweken.

Aanslag op de pudeur

Vertaald uit het Frans door Katelijne De Vuyst

1.

Een week eerder had Thomas zijn vijftigste verjaardag gevierd.

Het was een echt vijftigerfeest geweest, met veertigers, vijftigers en zestigers. Het was een ietwat burgerlijk feest geweest, waarop men goede flessen millésimé champagne had meegebracht, had gepraat over investeringen, het pensioen, de kinderen, de conjunctuur, de seksualiteit, trouw, echtscheiding, nieuw samengestelde gezinnen, een reis naar Sevilla om elkaar terug te vinden.

Erfenissen, ouder wordende ouders, medische onderzoeken, check-ups, alzheimer, kanker en parkinson waren aan bod gekomen. Men had gepraat over film, men had gepraat over televisie, men had gepraat over internetporno en gezegd dat, als wij dat allemaal hadden gekend op hun leeftijd, die van de kinderen, we er vast veel vreemde ideeën over seks aan zouden hebben overgehouden.

Er was gin-tonic geschonken en in combinatie met de goede wijn was dat wat te veel geweest. Men was een beetje beschonken geweest, maar binnen de grenzen van het aanvaardbare en dankzij de roes was het moment gekomen om een balans op te maken, en naar aanleiding van die balans hadden alle veertig-, vijftig- en zestigjarige vrienden van Thomas gezegd dat hij beslist een sympathieke kerel was, echt waar.

Iedereen vond hem sympathiek: hij had helpen verhuizen, hij had geld voorgesloten, en op het werk, bij de dienst voor Cultuur van de Federatie Wallonië Brussel, was iedereen op hem gesteld, zelfs diegenen van wie hij, Thomas, niets moest hebben.

De vaststelling dat iedereen hem sympathiek vond, had een vreemde uitwerking op hem gehad. En als dat een vreemde uitwerking had gehad, kwam dat omdat – op het moment waarop zijn halve eeuw klonk als de doodsklok die aankondigde dat zijn leven voortaan bergaf zou gaan – zijn hele wezen zich verzette tegen het idee dat men hem bij zijn dood aldus zou omschrijven: ‘Thomas was een sympathieke kerel.’

Thomas wist dat hij geen sympathieke kerel was. Thomas had altijd geweten dat hij niet sympathiek was. Thomas had altijd ideeën gehad die helemaal niet sympathiek waren, en die door zijn hoofd schoten zoals meteoren door een zomerse hemel. Als kind was hij er bijvoorbeeld dol op geweest vliegen dood te meppen. Zodra een vlieg op de ontbijttafel neerstreek, kreeg hij het hart en instinct van een roofdier, hij concentreerde zich, perfect roerloos en baf! Vliegje morsdood.

Toen hij later op school tijdens de les Nederlands van mevrouw Deneumostier uit het hoofd zinnnetjes moest opzeggen als: ‘Dag Wim, dag mevrouw, is Jan thuis?’ werd hij overspoeld door een golf gitzwarte razernij en moest hij zich bedwingen om niets door het raam te kieperen: zijn bank, mevrouw Deneumostier of, gewoonweg, zichzelf.

Hij was opgegroeid, ouder geworden, getrouwd, hij had kinderen gekregen en soms, zoals vanavond, vroeg hij zich af hoe het mogelijk was dat hij nooit van zijn leven, op de vliegen na dan, aan zijn opwellingen had toegegeven, niet om mevrouw Deneumostier door het raam te kieperen, niet om slagwerk te studeren in plaats van human resource management, niet om lessen Ultimate Fighting te nemen in plaats van tennislessen, niet om zijn vrouw ’s avonds, als het na een kwarteeuw huwelijk nog voorviel dat ze door hartstocht werden overweldigd, te vragen liever ‘zus’ dan ‘zo’ met hem te vrijen.

2.

De avond van zijn vijftigste verjaardag, toen zijn veertig , vijftig- en zestigjarige vrienden vertrokken waren die alleen de wat trieste ‘na-het-feestje’-sfeer hadden achtergelaten, met de wanordelijke stapel borden in de gootsteen, de rij lege flessen tegen de keukenmuur, was hij naar bed gegaan, maar had de slaap niet kunnen vatten. Hij had de indruk gehad dat, als hij niet een radicale beslissing nam, als hij die niet onmiddellijk, vannacht zelf nog, nam en als hij die niet meteen ook in de praktijk bracht, hij zichzelf nooit meer in een spiegel aan zou kunnen kijken zonder het treurige beeld van een verdomde loser te zien.

Zonder dat hij de slaap kon vatten, geënerveerd door de diepe, luide ademhaling van zijn vrouw, was hij er aanvankelijk van overtuigd (en de gedachte terroriseerde hem) dat hij zelfs geen benul meer had hoe hij het moest aanpakken, vroeg hij zich af wat hij, nadat hij al die jaren de wetten, regels, sociale normen in acht had genomen,

kon doen om zichzelf en de rest van de wereld te bewijzen dat hij in de grond, voordat hij als human resource manager aan de slag was gegaan bij de dienst voor Cultuur van de Franse Gemeenschap, een rebel was, een eeuwige opstandeling, een oproerkraaier, een dissident, kortom, een gevaarlijke kerel!

3.

Wat hem te doen stond, wat hij wilde doen werd hem omstreeks vier uur in de ochtend duidelijk. Hij was opgestaan omdat hij dorst had, hij was in zijn blootje naar de badkamer gegaan om er aan het kraantje te drinken, hij had het licht aangeknipt dat hem had verblind; voorovergebogen en met halfgesloten ogen had hij gedronken, zijn voeten op de koude vloertegels, en toen hij zich na het lessen van zijn dorst weer had opgericht, had hij zijn beeld gezien in de grote spiegel die zijn vrouw, intussen jaren geleden al, aan de muur aan de overzijde had opgehangen.

Hij was dus naakt, hij had zijn lichaam van vijftigjarige man bekeken: een lichaam dat nooit echt sport had beoefend, dat niet echt mager was, niet echt dik, een wat ingevallen borst bedekt met een vacht grijzende haartjes, een wat ronde buik, wat magere armen, lange dunne benen en knieën met scherpe botten zodat ze eruitzagen als twee oude tandwielen aangebracht op een mechaniek die sleet begon te vertonen. Te midden van dat alles, genesteld in de dichte dos van de schaamstreek, als een spitsmuis onder de bramen, de rozige koker van zijn geslacht. Net als de meeste mannen had hij die liever groter gehad, had hij liever iets imposanter gehad, ook al bezwoer zijn vrouw hem dat 'de omvang geen rol speelde'. Hij dacht dat, als hij iets massievers had gehad, hij zelfverzekerder in het leven had kunnen staan, dat hij in de nacht van zijn vijftigste verjaardag niet poedelnaakt in de badkamer zou zijn beland, waar hij uit de balans van zijn leven had moeten opmaken dat er niets was om trots op te zijn.

En toen, precies op dat moment had Thomas geweten wat hem te doen stond.

Zijn inval had hem met geestdrift vervuld.

Hij was opnieuw naar bed gegaan, ongeduldig als een kind aan de vooravond van Kerstmis.

4. De ochtend was aangebroken. Een van die aangename ochtenden waarop een luwe, lichte lente aanvatte, na de lange tunnel van de winter.

Thomas was opgestaan, had zijn tanden gepoetst, was bij zijn vrouw in de keuken gekomen, het rook er naar koffie, hij had zijn favoriete ontbijt klaargemaakt: grote sneden wit brood met boter en jam. Hij had zijn leren aktetasje gereedgezet dat hem elke weekdag vergezelde naar het werk en waarin hij een krant stopte, zijn mobieltje en soms een of ander dossier dat hij uit plichtsbewustzijn thuis las.

Tijdens al die voorbereidselen was zijn vrouw aan één stuk blijven glimlachen, een mooie glimlach op een mooi gezicht, een gezicht waarvan de schoonheid nooit was verdwenen en waarvan hij aan één stuk was blijven houden, ondanks alle voorbijgane jaren. Hij hield van zijn vrouw, hij hield zielsveel van haar, er ging geen dag voorbij zonder dat hij zichzelf gelukkig prees zo'n geluk te kennen; en zelfs als hij nu en dan naar andere vrouwen verlangde en zelfs als hij nu en dan (zelden) met andere vrouwen de liefde had bedreven, had hij nooit zin gehad om zijn eigen vrouw te verlaten.

Toen hij zich, aktetas in de hand, naar de voordeur had begeven, maakte de glimlach van zijn vrouw verdwenen ineens plaats voor een verontruste uitdrukking en ze had hem gevraagd: 'Ga je dan zo naar het werk?'

Hij had de vraag verwacht, hij had simpelweg geantwoord: 'Ja. Ik kies daarvoor. Het moet!'

En hij was de deur uitgegaan.

Zodra hij buiten stond, voelde hij dat de kilte van de nacht ondanks de lichte nog enigszins was blijven hangen, hij rilde.

Hij zei bij zichzelf dat het zou wennen.

Ten slotte stond hij voor het eerst spiernaakt op straat.

5.

Spiernaakt zijn. Een hele dag spiernaakt zijn.

De hele dag van zijn vijftigste verjaardag spiernaakt zijn.

Het was een maandagochtend zoals elke maandagochtend, de rumoerige drukte van het verkeer, de haastige voetgangers, de tegenstribbelende kinderen op weg naar school en alle dingen die ervoor zorgen dat een ochtend een ochtend is.

Op straat had men hem aangekeken, geamuseerde blikken of verbaasde blikken. Niets vijandigs. 's Ochtends, op maandag, hadden de mensen andere dingen aan hun hoofd dan een blote kerel.

Tot aan het metrostation was er tenslotte niets noemenswaardigs voorgevallen.

Aanvankelijk had Thomas spijt dat hij zijn schoenen niet had aangetrokken, de grond was koud en smerig en een poos was hij bang geweest zich te verwonden door op een snijdend voorwerp te trappen. Maar weldra, na een paar passen op de trottoirstenen, waren zijn voeten eraan gewend en voelde hij geen kou of angst meer.

In de volle metro schoot een kind in de lach omdat hij naakt was, twee jonge pubermeisjes draaiden zich afkerig om en barstten op hun beurt in lachen uit. Een man van om en bij de dertig die eruitzag als een autodealer wees naar zijn door de koude gekrompen geslacht: 'Sorry, mijnheer, maar het is een schande, denkt u nou echt dat we zoiets op maandagochtend willen zien!'

Thomas reageerde niet. Niemand in het metrostel leek er een bal om te geven.

6.

Toen hij het metrostation verliet, werd hij tegengehouden door twee politieagenten, die hem hadden gevraagd wat hem bezielde op een maandagochtend in zijn blootje rond te lopen. Thomas had rustig geantwoord dat hij daar zomaar zin in had gekregen, omdat het die dag mooi weer was en bijgevolg een goede gelegenheid om een voorraad vitamine D op te slaan. Ze vroegen hem om zijn papieren die hij uit zijn leren aktetas tevoorschijn haalde, merkten op dat hij niet zomaar spiernaakt mocht rondwandelen, dat dat verboden was. Op hoffelijke toon antwoordde Thomas dat niets in het strafwetboek verbood om je naakt op straat te begeven, hooguit werd 'seksueel exhibitionisme' verboden door artikel 222-32, en ja, akkoord, dat was een walgelijk vergrijp, maar wel een vergrijp dat niets te maken had met het feit dat hij op een mooie lentedag gewoon in zijn blootje naar het werk ging. Beide agenten hadden elkaar aangekeken, de langste had zijn schouders opgehaald en ze hadden hem laten gaan.

7. Toen Thomas op het werk aankwam, was er nog niet veel volk aanwezig. In de lift kruiste hij een meisje van de tweede verdieping, een vrij knappe dertigster van wie hij de naam niet kende. Ze zag hem en vroeg alleen maar: ‘Hebt u het dan zo warm?’

Zijn kantoor, dat hij met twee anderen deelde, Antoine en Sophie, was nog leeg. Genietend van de rust tijdens de eerste uren van de werkdag ging hij zitten, zette zijn pc aan, legde de dossiers op zijn tafel die hij nodig zou hebben, nam de eerste e-mails door, het kleine dagelijkse ritueel dat hij tijdens de vele jaren op het werk al duizenden keren had herhaald.

En daarna was Antoine aangekomen, een jongen van amper dertig die een kleur had gekregen toen hij hem had zien zitten, maar die niets had gezegd, en daarna Sophie, een sterke vrouw, moeder van vier mannelijke padvindsters, die had gezegd dat hij, door zomaar met zijn blote billen op de stof van de fauteuil te zitten, ‘vast een irritatie zou oplopen’ en die hem de raad had gegeven er een lap katoen, een keukenhanddoek of zo, neer te leggen om zijn huid te beschermen.

8.

En zo ging de rustige lentedag voorbij. Omstreeks drie uur ’s middags barstte een onweer los, en Antoine had gevraagd: ‘Red je het wel om terug te keren?’

Op het moment dat Thomas door het raam keek, was het onweer alweer opgehouden, en Thomas had gewoon geantwoord dat ‘het wel zou gaan’.

Op het eind van de dag, toen hij zich onder de stroom bedienden begaf die het werk verlieten, hoorde hij een mannenstem zeggen: ‘Waar denkt die vent dat hij is?’

Hij draaide zich om, maar kon niet raden welk van de aanwezige gezichten de woorden had uitgesproken. Even had hij zich gekwetst gevoeld, daarna had hij het uit zijn hoofd gezet.

In de metro kruiste hij dezelfde gezichten als ’s ochtends. De mensen zagen er uitgeput uit door de lange werkdag. De adolescenten tokkelden geeuwend op het scherm van hun Samsung Galaxy, de dertiger in confectiepak voerde op halfluide toon een gesprek dat kennelijk nogal lastig was: ‘Ik beloof het... Ik beloof het...’ herhaalde hij.

Niemand keek Thomas nog aan.

9.

Hij kwam samen met zijn vrouw thuis. Ze vroeg: 'Fijne dag gehad?'

'Ja... Maar nu heb ik vieze voeten.'

'Misschien moet je een douche nemen,' had ze gezegd.

Hij nam een douche, trok een trainingspak aan. Het katoen voelde zacht en luw aan. Het zat goed. Hij voelde zich oké. Hij keek met enige trots naar zijn beeld in de spiegel. Hij had de indruk dat de verzetsdaad die hij vandaag had gesteld hem ietwat had veranderd. Hij voelde zich wat knapper dan anders.

Toen hij de salon binnenkwam, zei zijn vrouw: 'Je ziet er gelukkig uit.'

'Je hebt van die dagen waarop het leven je toelacht,' had hij gezegd.

Nadat ze 's avonds een historische documentaire over de Falklandoorlog hadden gekeken, hadden ze gevrijd.

Het was lang geleden dat het nog zo goed was geweest.